

Таке слово, яке має кілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміна залежно від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом.

Отже, було визначено, що в загалом економічні терміни мають такі самі шляхи передачі з німецької мови на українську, як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу економічних термінів та термінів-словосполучень є їхня багатозначність не тільки серед різних наукових галузей, але й всередині самої економічної галузі.

Список використаних джерел

1. Арнольд І. В. Лексикология современного английского языка / Арнольд І. В. – Москва : Высш. школа, 2003. – 341 с.
2. Большой немецко-русский : 95.000 терминов / сост. Лейн К. – М. : Русский язык, 2002. – 1040 с.
3. Борисова Л. И. Лексические трудности перевода научно-технической литературы с английского языка на русский / Борисова Л. И. – М. : ВЦП, 1979. – 135 с.
4. Борисова Л. И. Особенности перевода общеупотребительной и общенаучной лексики с английского языка на русский Борисова Л. И. – М. : ВЦП, 1980. – 171 с.
5. Борисова Л. И. Лексико-стилистические трансформации в англо-русских научно-технических переводах / Борисова Л. И. – М. : ВЦП, 1981. – 168 с.
6. Гавриш О. О. Фахова німецька мова. Економіка підприємства : навч. посіб. / О. О. Гавриш. – К. : КНЕУ, 2006. – 284 с.
7. Карабан В. Р. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову / Карабан В. Р. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 126 с.
8. Тимченко І. І. Теорія і практика перекладу. – Харків, 2006. – 284 с.

УДК 81'42(045)

Смирнова М.С. (Маріуполь)

РЕЛІГІЙНА СКЛАДОВА МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Здійснено теоретичний аналіз набутків видатних філософів та лінгвістів з проблеми становлення поняття мовної картини світу та її релігійної складової. Висвітлено генезис терміна «картина світу», надано типологію картини світу, проаналізовано набутки в дослідженнях «мовної» та «наукової картин світу». Наведено сучасні погляди відомих вітчизняних та зарубіжних лінгвістів щодо статусу «мовної картини світу». Встановлено кореляцію між «мовною» та «релігійною картинами світу», надає їх ізоморфну та аломорфну характеристики.

Ключові слова: мовна картина світу, релігійна картина світу, релігійний дискурс.

Осуществлен теоретический анализ достижений выдающихся философов и лингвистов касательно проблемы становления понятия языковой картины мира и ее религиозной составляющей. Рассмотрен генезис термина «картина мира», типология картины мира. Проанализированы теоретические достижения в изучении «языковой» и «научной картин мира». Приведены современные взгляды известных отечественных и зарубежных лингвистов относительно статуса «языковой картины мира». Установлена логическая связь между «языковой» и «религиозной картинами мира», предоставляет их изоморфную и алломорфную характеристики.

Ключевые слова: языковая картина мира, религиозная картина мира, религиозный дискурс.

Summary. The article is devoted to the theoretical analysis of the achievements of the outstanding philosophers and linguists on the problem of making the notion of the linguistic picture of the world and its religious component. The genesis of the term 'picture of the world', its typology, the theoretical advances in the study of the 'linguistic' and 'scientific pictures of the world' are analyzed. The article also presents the modern views of the famous domestic and foreign linguists regarding the status of the 'linguistic picture of the world'. The author correlates the 'linguistic' and the 'religious pictures of the world', and provides their isomorphic and allomorphic characteristics.

Key words: linguistic picture of the world, religious picture of the world, religious discourse.

Постановка проблеми. Г. Р. Державін писав: «Мова – усім знанням і всій природі ключ, у слові всіх істот – картина» [11, с. 529]. На сьогодні поняття «картина світу» у науці належить до фундаментальних, у ньому виражається специфіка не тільки пізнавальної, а й усієї життєдіяльності людини. Першою формою світогляду, у рамках якого формувалася картина світу, була міфологічна свідомість, оскільки саме в міфі виражається модель світу, що склалася у період архаїчного суспільства. Починаючи з античної епохи й до раціоналістичної філософії XIX століття усі спроби побудови картини світу проходили у філософсько-теологічному руслі [4, с. 67].

Актуальність дослідження обумовлена безмежним потенціалом впливу ідеологічних, релігійних чинників та в цілому світобачення на мову окремої людини та етносу в цілому.

Об'єктом дослідження є релігійна складова мовної картини світу. **Предметом** дослідження у статті виступає кореляція мовної та релігійної картин світу.

Мета цієї роз'язки – розгляд змісту понять «картина світу», «мовна картина світу», «релігійна картина світу» та їх зв'язок. Окреслена мета визначила коло **завдань** дослідження:

- 1) розглянути генезис понять «картина світу», «мовна картина світу», «релігійна картина світу»;
- 2) уточнити зміст понять «картина світу», «мовна картина світу», «релігійна картина світу»;
- 3) проаналізувати зв'язок понять «мовна картина світу» та «релігійна картина світу».

Картина світу – це певна система уявлень про дійсність, що нас оточує. Термін «картина світу» почав використовуватись у науці на рубежі XIX-XX століть Г. Герцелем і М. Планком, які вживали його стосовно фізичної картини світу. Згодом це поняття було використано відомим австрійським філософом Людвігом Вітгенштейном у «Логіко-філософському трактаті», де він пише, що світ навколо нас – це сукупність фактів, а не речей, і визначається він виключно фактами [6, с. 5]. М. Гайдеггер, видатний німецький філософ, один із засновників герменевтики та сучасної лінгвістичної філософії, вважав, що при слові «картина» ми думаємо насамперед про відображення чогось; картина світу, сутнісно зрозуміла, означає не картину, що зображує світ, а світ, що сприймається як картина. Сучасні наукові погляди на поняття картини світу можна звести до узагальнення, що вона являє собою центральне поняття концепції людини, яке виражає специфіку її буття. Картина світу – «цілісний глобальний образ світу, який є результатом всієї духовної активності людини. Картина світу як глобальний образ виникає у людини в ході всіх його контактів зі світом. Картина світу – це певне бачення і конструювання світу відповідно до логіки розуміння світу, це – «певний образ світу, який ніколи не є його дзеркальним відображенням» [22, с. -60].

Різновидами картини світу вважаються *наївна, наукова, релігійна, філософська, культурна*, а також ряд інших спеціальних картин світу. Всі вони не є абсолютними, і не існують ізольовано, але завдяки їх розмежуванню можна віднайти провідний спосіб переживання свого існування людиною. Так, **наївна** картина світу – це результат практичного пізнання дійсності, яка має етнічну специфіку, і знаходить своє вираження у мовному матеріалі, традиціях, культурі [8]. **Наукова** картина світу характеризується інтернаціональністю і являє собою результат теоретичного пізнання суттєвих якостей об'єкта. [12, с.120]. **Релігійна** картина світу виконує світоглядну функцію, пояснює світ, базуючись не на наукових знаннях, а на визнанні іншої дійсності поза межами чуттєвого сприймання. Існує взаємовплив між релігійною, філософською та науковою картинами світу, оскільки всі вони представляють світоглядні позиції певної епохи. Віра в надприродні ієрархії дає можливість людям інтимно переживати проблеми екзистенційного характеру, відповіді на які світська культура (зокрема наука) доступно та ефективно дати не може [12]. Наукова картина світу суттєво відрізняється від релігійних концепцій світобудови: в основі наукової картини лежить експеримент, завдяки якому можна підтвердити або спростувати достовірність тих чи інших суджень; а в основі релігійної картини лежить віра (в існування невидимих сил, священні тексти, слова пророків тощо).

Мовна картина світу визначається як сукупність знань про світ, відображених у мовному та мовленнєвому матеріалі (в лексиці, фразеології, граматиці) [1, с.10– 1]. Поняття мовної картини світу почало формуватися ще у працях В. фон Гумбольдта, який був одним з перших лінгвістів, хто звернув увагу на національний зміст мови і мислення, відзначаючи, що «різні мови є для нації органами їх оригінального мислення і сприйняття» [7, с. 324]. Вчений розрізняє поняття «проміжний світ» і «картина світу», де перший термін розуміється як статичний продукт мовної діяльності, що визначає сприйняття дійсності людиною. Одиницею його є «духовний об'єкт» – поняття. Картину світу ж Гумбольдт описує як рухому, динамічну сутність, тому що вона виникає через мовні втручання у дійсність; її одиницею є мовленнєвий акт [8, 324]. Подібні погляди Гумбольдта мали своїх прихильників і у Росії. Наприклад, О.О. Потебня висловлює ідею, що шлях, яким спрямовується думка людини, визначається його рідною мовою. А різні мови – це і глибоко різні системи прийомів мислення. Саме тому універсальна, або загальнолюдська, мова була б лише зниженням глибини думки. О.О. Потебня стверджує, що «мова є засобом не виражати вже готову думку, а створювати її, що вона – не відображення сформованого світогляду, а складова його діяльності» [21, с. 166]

Поняття «мовної картини світу» було введено в науковий обіг Л. Вайсгербером у 30-х рр. XX століття. У своїй статті «Зв'язок між рідною мовою, мисленням і дією» Л. Вайсгербер зазначав що «словниковий запас конкретної мови включає в цілому разом, з сукупністю мовних знаків також і сукупність понятійних розумових засобів, якими володіє мовне співтовариство, і в міру того, як кожен носій мови вивчає цей словник, усі члени мовної спільноти опановують ці розумові засоби; в цьому сенсі можна сказати, що можливість рідної мови полягає в тому, що вона містить у своїх поняттях і формах мислення певну картину світу і передає її всім членам мовної спільноти» [10, с. 7]. Вайсгербер відстоював думку про відносну свободу людської свідомості від мовної картини світу. Але своєрідність тієї чи іншої особистості буде обмежено національною специфікою мовної картини світу. Вайсгербер виділяє цілу низку характеристик, притаманних мовній картині світу: 1) це система всіх можливих змістів; 2) наслідок історичного розвитку етносу і мови, що є причиною своєрідного шляху їх подальшого розвитку; 3) структурована і в мовному вираженні є багаторівнева; 4) є мінливою у часі; 5) створює однорідність мовної сутності; 6) існує в однорідній своєрідності самосвідомості мовної спільноти і передається наступним поколінням через світогляд; 7) є перетворюючою силою будь-якої мови [5, с. 133].

Цікавим спостереженням, яке висловлюють як Вайсгербер, так і Потебня у своїх працях є феномен «мовного реалізму»: люди часто починають вірити в те, що можна знайти взаємозв'язок речей з подібності звукових форм імен, що їх називають. Тут ми можемо спостерігати лінгвістичне явище, коли народна етимологія певної мови впливає на його носіїв. Як стверджує О.О. Потебня, «люди починають сприймати слово як правду й сутність». Такі репрезентації мовного реалізму наводять і Вайсгербер. Наприклад, Святий Августин, єпископ Гіппо у Північній Африці, є одним із найвідоміших постатей у Католицькій Церкві. Одночасно в народі його вважали захисником від хвороб очей, оскільки початок його імені був співзвучний німецькому «Auge» (очі). А святий мученик Валентин вважається у католиків покровителем не тільки закоханих, а й епілептиків, бо латинське ім'я Valentinus виявилось співзвучним з давньоверхньонімецьким дієсловом «fallan» (падати) [3; 5].

Значний внесок у розмежування понять «картина світу» і «мовна картина світу» зроблено Е. Сепіром і Б. Уорфом, які стверджували, що мова не є випадковим засобом реалізації специфічних завдань мислення і комунікації, і

людина не може орієнтуватися в зовнішньому світі без допомоги мови. Е. Сепір використовує поняття «реальний світ», маючи на увазі «проміжний світ», що включає мову з усіма її зв'язками з мисленням, психікою, культурою, філософією, соціальними і професійними феноменами: 1) «Світ мовних форм, узятих у межах даної мови, є завершеною системою позначення... Перехід від однієї мови до іншої психологічно подібний до переходу від однієї геометричної системи відліку до іншої» [21, с. 252]; 2) «Кожна мова має закінчену у своєму роді і психологічно задовільну формальну орієнтацію, але ця орієнтація залягає глибоко в підсвідомості носіїв мови» [21, с. 254]; 3) «Мови є по суті культурними сховищами великих і самодостатніх мереж психічних процесів» [21, с. 255]. Б.Уорф у свою чергу порівнює мовну картину світу з науковою. За його думку в обох – науковій та мовній – картинах світу однаково відображена класифікаційна точка зору на світ (на прикладі мови хопі). По-друге, ці дві картини світу являють собою систему аналізу оточуючого світу [23, с. 190]. Але різниця в тому, що наукова картина світу втілює собою результати діяльності вчених, а мовна – результат діяльності носіїв певної мови, які цю мову й створили. Тим не менш, однією з заслуг вченого є виділення основних рис наукової та мовної картин світу. По-перше, мовні картини світу набагато старіші, а отже, вміщують більше інформації, ніж наукові. По-друге, мовні картини світу своєрідні у своїй плюралістичності, тоді як наукові – найчастіше моністичні, оскільки істина в науці може бути універсальною. Б.Уорф надавав перевагу мовним картинам світу над науковими, через те він перебільшував роль мови для розвитку науки [10, с. 7]. Ось чому в науковому світі немає однозначної оцінки теорії лінгвістичної відносності Сепіра–Уорфа.

Сучасні вчені зазвичай наукову картину світу протиставляють мовній. Так, Ю.Д. Апресян підкреслює донауковий характер мовної картини світу, називаючи її наївною. Вчений вважає, що мовна картина світу доповнює об'єктивні знання про реальність, часто спотворюючи їх [1, 37]. Такої ж думки дотримується М.М. Мечковська, називаючи мовну картину світу приблизною і неточною через те, що вона «побачена очима людини, а не Богом і не приладом» [15, с. 32].

До кінця ХХ в. з'явилося багато праць, присвячених проблемі мовної картини світу. Дослідження мовної картини світу проводиться з позицій лінгвістичної філософії (Брутян 1973, 1976; Колшанський 1984, 1990; Серебренников, Кубрякова, Постовалова 1988), психолінгвістики (Залевська 1977, 1978, 1990; Леонтьев 1983), лінгвокультурології (Вежбицька 1971, 2001; Верещагін, Костомаров 1980; Маслова 2000; Тер-Мінасова 2000; Черемісіна 1992, 2002; Ушакова 2000; Афанасьева 2002; Дидковська 2002; Меньшиков 2002; Соколовська 1993; Голованова 2000), семантики, лексикографії (Караулов 1981, 1986, 1987; Кузнецова 1983, 1989; Морковкін 1970; Фрумкіна 1991; Щур 1974; Roberts 2002), перекладознавства (Алексеева 2003; Бархударов 1975; Комісаров 1980; Латишев 1974; Лівий 2002; Ліберман 1995; Федоров 1968). У сучасній лінгвістиці під мовною картиною світу традиційно розуміється «сукупність знань про світ, яка відображена в мові, а також способи одержання та інтерпретації нових знань» [17, с. 5], «це національна картина світу, що була сформована давно і збереглася донині, доповнена асимільованими знаннями; вона відображає світогляд і світосприйняття народу, зафіксована в мовних формах, обмежена рамками консервативної національної культури цього народу» [18, с. 17]. Сучасні уявлення про мовну картину світу можна звести до узагальнення, що кожна мова має свій власний спосіб концептуалізації навколишнього світу. Таким чином, ми бачимо, що кожна мова по-своєму відбиває картину світу, і в мові проявляється специфічно людське сприйняття світу [14]. З.Д. Попова і І.А. Стернин під мовною картиною світу розуміють уявлення про дійсність, відбите в мовних знаках і їх значеннях, мовне членування світу, мовне впорядкування предметів і явищ, інформацію про світ, яка закладена в системних значеннях слів [19, с. 19]. На думку О.А. Корнілова, «мовна картина світу є свого роду» вербалізованою системою «матриць», у яких відображено національний спосіб бачення світу, що формує національний характер [12, с. 67].

Тут важливо зазначити, що національний спосіб бачення світу завжди базується на філософсько-релігійних віруваннях певного етносу. Релігійний фактор у житті народів настільки важливий, що без знання його особливостей складно уявити повну картину розвитку та становлення будь-якої культури. Релігійна картина світу формує філософсько-релігійну і моральну свідомість етносу, його світогляд, визначає національну точку зору на світ. Рефлексивність релігійної картини світу характеризується в цьому випадку тим, що вона формується під впливом не тільки релігійних доктрин, а й етнічного світогляду, відбиваючись у мові як факторі культури. Її національно-етнічна своєрідність розкривається в специфіці доктринального трактування, в природі мовних сенсів, у символічних образах.

Звернення до релігійної картини світу зумовлене тим, що релігія, будучи традиційною формою світогляду, набуває сьогодні в світовому просторі нове духовне начало. Зміст релігійної картини світу розроблявся богословами, релігієзнавцями, філософами та лінгвістами протягом багатьох століть (Ф. Аквінський, А. Блаженний, А. Кентерберійський, Б. Спіноза, Г. Гегель, І. Кант, Ф. Шлейєрмахер, К. Барт, Е. Гуссерль, У. Джемс, Е. Жільсон, Л. Карсавін, Г. Лейбніц, Н. О. Лосский, Е. Муньє, Ч. Пірс, В. Розанов, Д. Мережковський, П. Тілліх, М. Шелер, А. Швейцер, В. Соловйов, Е. Фромм, П. Флоренський, С. Франк, М. Хайдеггер, К. Ясперс, А. Кураєв тощо). Релігійна картина світу будь-якої нації служить орієнтиром людської діяльності, формує тип ставлення людини до світу, до природи, до інших людей і самої себе. У релігійній картині нації відбиваються принципи внутрішньої поведінки людини, у свою чергу визначаються релігійною свідомістю народу. Можна стверджувати, що релігійна картина світу є одним з фрагментів загальної картини світу та пов'язана з духовною культурою народу, і в своїй основі являє когнітивну структуру, яка абсорбує у себе знання про систему духовних цінностей нації, про погляди на світоустрій і роль людини в земному світі. В історії духовної культури людства мова і релігія займають особливе місце. Це найдавніші, винятково важливі і при цьому абсолютно різні форми суспільної свідомості. Роль мови по відношенню до духовної культури суспільства можна порівняти з роллю словника по відношенню до всього розмаїття текстів, які можна написати з використанням цього словника. Одна і та ж мова може бути засобом вираження полярних ідеологій, суперечливих філософських концепцій, різноманіття світоглядних уявлень. Мова зберігає єдність народу в історичній зміні поколінь і суспільних формацій, всупереч соціальним бар'єрам, тим самим об'єднуючи народ у часі, в географічному і соціальному просторі. Якщо мова – це універсальна оболонка суспільної свідомості, то релігія – це загальний джерело найглибших і життєво важливих смислів суспільної свідомості. Н.Б. Мечковська стверджує, що

мова і релігія – це дві семіотики, два образу світу, дві стихії в душі людини, глибоко закоренілі у підсвідомість, два найглибших, несхожих і взаємозалежних начала в людській культурі.

Розглядаючи в даному контексті релігійну картину світу, логічно представити її як «цілісну систему уявлень про загальні властивості і закономірності природи, що виникають в результаті узагальнення і синтезу релігійного досвіду людей» [16, с. 62]. Релігійна картина світу має дуалістичний характер, з одного боку – це світ земний, недосконалий, а з іншого – світ Бога, ідеальний, істинний [16, с. 62]. Відзначається, що «ця картина передбачає дві, докорінно відмінні одна від іншої онтології: онтологію нествореного буття і онтологію буття створеного. Абсолютне буття не може бути пізнане раціональним шляхом» [13, с. 35]. Н.В. Мечковська у своїй монографії «Мова і релігія» зазначає, що у структурі релігійної свідомості кожної релігії тією чи іншою мірою присутній «містичний» компонент. Містичне спілкування означає, що людина чує відповідь Бога» [15, с. 45]. Таким чином, можна зробити висновок, що релігійна картина світу – фрагмент картини світу, що формується під впливом релігійних вчень і вербалізується у мові за допомогою використання певних термінів, кліше, концепцій, притаманних певному релігійному вченню.

Висновок. Підводячи підсумки, слід зазначити, що: 1) поняття «картина світу» виникло наприкінці XIX століття у руслі розвитку природознавства; 2) загальна картина світу включає в себе наукову, наївну, релігійну, мовну тощо; 3) наукову картину світу зазвичай протиставляють мовній наївній картині світу, це пов'язано з ідеєю антропоцентричності мови, яка виходить з того, що в центрі всієї мовної системи стоїть людина, і мова є відображенням її уявлень про оточуючі її явища, події тощо; 4) мовна картина світу відображає світогляд і світосприйняття народу, зафіксована в мовних формах та обмежена рамками консервативної національної культури цього народу; 5) мова репродукує образи національних картин світу, втілюючи їх у знакових одиницях мови; 6) кожна мовна картина світу відбиває і релігійну складову певного етносу, оскільки специфічні культурні прояви кожного народу сформували етнічні ціннісні орієнтації, витоки яких видно в національних картинах світу, а їх прояви – у мовній картині світу; 7) релігійна картина світу – це сукупність загальних понять про світ, його походження, будову і майбутнє з огляду на існування надприродних сил; вміння осмислювати таку картину світу є однією із ознак релігійного світогляду; 8) кожна мова і релігія надають власну картину, що зображують дійсність за своїми власними принципами. Отже, співвідношення вищезазначених картин світу можна репрезентувати так: будь-яка картина світу, в тому числі й релігійна, виражається і експлікується за допомогою мови, але, навіть розмовляючи однією мовою, носії різних національних культур або релігій, конфесій, мають різні мовні картини, тому що при спілкуванні спираються на свої релігійні, культурні, наукові, моральні цінності і стереотипи. Релігійна картина світу, яка є одним з різновидів спеціальних картин світу, виступає важливою складовою і мовної картини світу.

Список використаної літератури

1. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка / Ю. Д. Апресян // Избранные труды . – М., 1995. — С. 37.
2. Би Цзиньэ. Религиозная картина мира и ее отражение во фразеологии национального языка : дис. ... канд. филос. Наук : 09.00.13 / Цзиньэ Би. – Улан-Удэ, 2004. – 140 с.
3. Богатырева И.И. Языковая картина мира / И.И. Богатырева // Русская словесность. — М., 2010. – № 2. – С.71 – 74.
4. Бурич И.Л. Философия современного естествознания / Бурич И.Л. □М.: Аспект, 2007. – 321 с.
5. Вайсгербер Й.Л. Родной язык и формирование духа / Й. Л. Вайсгербер. – Изд.-е 3-е. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 232 с.
6. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн. М. : Канон+, 2011 год. – 287 с.
7. Гумбольдт В. Фон. Язык и философия культуры / В. Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. — 372 с.
8. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1984. – 397 с.
9. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человеческого рода: извлечения // В. А. Звегинцев. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях / В. Гумбольдт. – М. : Просвещение, 1964. – Ч. 1. – С. 85–105.
10. Даниленко В. П. Языковая картина мира в теории Л. Вайсгербера. / В. П. Даниленко // Филология и человек. – М., 2009. – № 1. – С. 7–18.
11. Державин Г. Р. Собрание сочинений с объяснительными примечаниями Я. Грота / Г. Р. Державин. – М. : Изд-во АН СССР, 1964. – С. 529.
12. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов / О. А. Корнилов – 2-е изд., испр. и доп. . – М. : ЧеРо, 2003. – С. 113.
13. Красных В.В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология: Курс лекций / В.В. Красных. – М. : Гнозис, 2002. – 284 с.
14. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. / В.А. Маслова – 4-е изд. – М. : Флинта; Наука, 2008. – 296 с.
15. Мечковская Н.Б. Язык и религия: Лекции по филологии и истории религий / Н.Б. Мечковская. – М. : ФАИР, 1998. – 352 с.
16. Мурсалимова Ю.Р. К соотношению понятий религиозная, научная и языковая картины мира / Ю.Р. Мурсалимова // «Dnyvedy – 2012». – Dil 51. Materialy VIII mezinarodni vedecko – prakticka conference. – Praha : «Education and Science», 2013. – С. 61-63.
17. Пименова М.В. Предисловие / М. В. Пименова // Введение в когнитивную лингвистику. – Кемерово, 2004. – 208 с.
18. Пименова М.В., Кондратьева О.Н. Введение в концептуальные исследования: учеб. пособие. / М.В. Пименова, О.Н. Кондратьева. – Изд.-е 2-е, испр. и доп. – Кемерово : КемГУ, 2009. – 160 с.
19. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ: Восток–Запад, 2010. – 314 с.
20. Потебня А.А. Мысль и язык. 4-е изд. / А.А. Потебня. – Одесса: Гос. изд-во Украины, 1922. – 185 с.

21. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Прогресс; Изд. группа «Универс», 1993. – 654 с.
22. Серебренников Б.А. Роль человеческого фактора в языке: Язык и мышление / Б.А. Серебренников / отв. ред. В.М. Солнцев. – М. : Наука, 1988. – 244 с.
23. Уорф Б. Отношение норм поведения и мышления к языку. Наука и языкознание. Лингвистика и логика // Б. Уорф / Новое в лингвистике. – М., 1960. – С. 135–198.

УДК 811.111'42

Смоляна Т.А. (Харків)

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ МАКСИМИ

Надано характеристику максими як виду афоризмів, Розглянуто її структурну типологію, зовнішні та внутрішні ознаки. Схарактеризовано особливості німецькомовних максим.

Ключові слова: афоризм, максима, сентенція, структура пареміологічного фонду, функції мовних одиниць.

Представлена характеристика максимы как вида афоризма. Рассмотрена ее структурная типология, внешние и внутренние свойства. Охарактеризованы особенности немецкоязычных максим.

Ключевые слова: афоризм, максима, сентенция, структура паремнологического фонда, функции языковых единиц.

The paper distinguishes maxim as a type of aphorism, discusses structure technology, internal and external characteristics, describes distinctive features of German-language maxim.

Key words: aphorism, maxim, adage, structure of paremiological fund, functions of linguistic units.

Початок 70-х років відзначається виникненням незалежних один від одного трьох підходів до вивчення афоризмів: перший – фразеологічний погляд на афоризм (афоризм як одиниця фразеологічної системи, підхід детально обґрунтований С. Г. Гавриним), другий – лінгвокраїнознавча теорія афоризму (одиниця особливого, «афористичного» рівня для опису національно-культурної семантики, запропонована Є. М. Верещагіним та В. Г. Костомаровим), третій – лінгвістичне осмислення афоризму в термінах структурної пареміології (афоризм як одиниця пареміологічного фонду).

Ми сконцентруємося саме на третьому підході, засновником якого є Г. Л. Пермяков [5]. Учений запропонував методику й провів два репрезентативних пареміологічних експерименти, виокремив 25 видів паремій (прислів'я та приказки, загадки, прикмети, «ділові» висловлення, повір'я, «віщі» сни, прокльони, побажання та тости, ворожіння, задачі, присягання, головоломки, погрози, скоромовки, пустомовки, велеризми, примовки, змови, побрехеньки та анекдоти, жартівливі відповіді, «вірменські» загадки, доповнення, докучливі казки, «купівлі», казкові формули). Як видно з переліку, в ньому відсутні максими, що поряд із сентенціями, апофегмами, гномами є різновидом афоризму [5, с. 90]. Тож вибір *о б'єк т а* та *п р е д м е т а* дослідження – відповідно, німецькомовних максим та характеристики їх структурно-функціонального потенціалу – пояснюється необхідністю систематизувати та структурувати ці одиниці в пареміологічному фонді серед інших видів афоризмів. *М е т о ю* нашого дослідження є спроба ідентифікувати максиму за зовнішніми та внутрішніми структурними ознаками, а також виокремити релевантні для максими функціональні характеристики. Максимі як окремому різновиду взагалі не приділяли уваги в лінгвістиці, деякі вітчизняні та зарубіжні науковці дали лише визначання максими серед інших афоризмів (М. Л. Гаспаров, В. І. Шмаріна, В. Флейшер). Так, стосовно структурно-функціональних, прагматичних та концептуальних ознак максими, слід згадати лише працю Н. Барлі, який порівнював максиму з прислів'ями на матеріалі англосаксонських висловлень [1], та М. Івоніної, присвячену максимам та анекдотам С. Р-Н. Шамфора на матеріалі французьких джерел [3]. *А к т у а л ь н і с т ь* дослідження визначена ідеєю антропоцентризму, який є ключовим для сучасної лінгвістики та згідно з яким людина розглядається як центр і найвища мета світобудови [6, с. 32]. Цей принцип застосовується при дослідженні мови як продукту людської діяльності, призначеного для потреб людини посередника спілкування, засобу зберігання досвіду, знань, культури. Саме ці чинники і містять у собі німецькомовна максима, тож актуальність полягає у визначенні та структуруванні лінгвістичних аспектів цієї одиниці.

Функціональними проблемами сучасної пареміології визнаються перш за все виявлення та опис зовнішньої (мовної та логічної структури), а також внутрішньої (семантичної та художньої) структури висловлення, встановлення зв'язків між цими структурами, з урахуванням взаємних трансформацій [4, с. 77].

Перш за все поняття максими потребує дефінування та визначення місця в афористиці. Згідно з класифікацією М. Л. Гаспарова усі афоризми – з точки зору визначення/невизначеності їх авторства – слід